

אין ברירה

סיסמה "אין ברירה!" גולדה בן אביב 1948, בחטיבות הקרביות. היא לא הומצאה על ידי מומחה לתעמולה, או על ידי גאון ליחסי ציבור. אפילו גולדה מאירסון, שקנית מועצת הפועלות, לא המציאה אותה.

כמו כל סיסמה היסטורית גדולה, נולדה באופן ספונטאני, פרי חוויתם של אנשים רבים.

ואכן, היא ביטאה את החוויה של אותו רגע:

היינו במצב של מלחמה. מלחמה על עצם קיומנו הלאומי והפיסי.

ספגנו אבידות נוראות. ראינו בתצלומים את הגויות של חברינו, שנישאו מעל לראשי המון משולהב.

היינו מעטים, חסרי נסיון, חסרי נשק.

כל בחור מבינינו הבין כי אנחנו מגויבים על משפחותינו, על כפי רינו ועל ערינו. פשוטו כמשמעו.

וכל זה נאמר בשתי המילים, שצצו כאילו מדן עד דנגור:

"אין ברירה!"

באז קרה ליסימה זו מה שקרה לי סיסמות היסטוריות רבות.

היא נפלה בידי עסקנים ממולחים, תורעמנים מקצועיים, דמוגוגים ורזינים.

היא הזדייפה, הסתלפה, התעוררה עך ללא הכר.

היא נקרעה מן החוויה החד-פעמית שהרלידה אותה, כדי לשמש כיסוי לערוחתם של פוליטיקאים כושלים.

כאשר לוחם של יפתח, של גולני, של גבעתי אמר "אין ברירה!" — הוא התכוון לומר: "זהו זה! אנחנו תקועים במצב זה! אם נובס, נושמד! עלינו להילחם ולנצח!"

הוא לא התכוון לומר: "אין אפשר היה למנוע מלחמה זו, אין אפשר למנוע מלחמה שתמישך לנצח!"

הדבר כלל לא עלה על דעתו. כי נסתרי המדיניות ורזי ההיסטוריה לא היו נהירים לו. והם גם לא עניינו אותו באותה שעה.

שוב להבין זאת. "אין ברירה!" — זוהי קריאה התואמת את שעת-השיא הנואשת של מלחמה טוטאלית.

אין היא אומרת: לא היתה ברירה אלא להגיע למלחמה זו.

היא אומרת: ברגע זה, מאיחר שניקלענו לתוך מלחמה זו, ולא חשוב איך — אין ברירה אלא לעמוד בה.

יכול אדם לומר ברגע כזה: "אפשר היה למנוע מלחמה זו. הפוליטיקאים שלנו שנו. אילו היו לנו מנהיגים אחרים, מרחיקי ראות, לא היינו מגיעים למצב-ביש זה. אך מאחר שהגענו הנה — אין ברירה אלא להילחם, כדי לצאת ממנו."

ואילו היום, בעידן גולדה מאיר, באה סיסמה זו לשמש מטרה אחרת לגמרי.

היא באה לומר: "אין ברירה, ומעולם לא היתה ברירה. תמיד צדקנו. מי עולם לא שנינו. אף פעם אחת לא החמצנו הזדמנות להשגת שלום. לא יכולנו לעשות דבר למען השלום. גם עכשיו אין לאל דינו לעשות דבר למענו. נגזר עלינו להילחם, להילחם. להילחם."

זהו ה"אני מאמינה" של הליכוד הלאומני, ה"שמע ישראל" החדש של המימסר.

אילו היתה תורה זו נכונה, היינו דומים לגיבור מטראגדיה יוונית, שהאליים גזרו עליו גורל נורא — ואין הוא יכול אלא לעמוד לקראת סופו המר.

השקפת-העולם היהודית היא (כימעט ואמרת: ברוך השם!) זרה לגמרי לדור זה.

בניגוד לטראגדיה היוונית, בניגוד לפאטאי ליום של האיטלאם, אומרת היהדות: יש

קים מאדם, סינורו את עיניה. היה נדמה לה שהמלחמה נסתיהמה, והשלל שייך לנצח.

היתה ברירה. שגינה.

בשנת 1949 פעלה בעיר לואן בשווייץ ועדת-הפיוס מטעם האו"ם. כפי שאישר, לא מכבר, אליהו ששון, שהיה אז נציג בכיר של ישראל, פנתה משלחת פלסטינית נכבדה אל המשלחת הישראלית, והציעה להגיע לידי הסדר ישיר בין שני העמים.

ההצעה נדחתה בזילזול על ידי ממשלת ישראל. היה נדמה לה שהפלסטינים נעלמו מן המפה. שיהיה זול יותר להשיג הסדר עם המלך עבדאללה והמלך פארוק. עבדאללה ופארוק נעלמו. הפלסטינים נשארו.

היתה ברירה. שגינה.

בשנת 1952 פריצה המהפכה המצרית, רית, שפתחה פרק חדש בתולדות ה"עולם הערבי. בן-גוריון הכריז שהוא "מוכן

לטוס לקאהיר" כדי להיפגש עם הנשיא, מוחמד נגיב, אך לא הציע דבר לפתרון הבעייה הפלסטינית, או לפחות לפתרון בע"יית הפליטים.

נגיב נפל, עבדאלנאצר תפס את מקורו. מייד הומין לקאהיר את ידיו, ירוחם כהן. ירוחם (כמו גולדמן כעבור 17 שנה) לא הורשה לנסוע.

החלום הגדול של המישטר המצרי החדש, של הדור המצרי כולו, היה לסלק את שרידי הכיבוש היה — הכוחות הבריטיים שזנו בתעלת-סואץ. יכולנו לתמוך במצריים במאבק זה. אנחנו דרשנו זאת. תחת זאת פנתה ממשלת ישראל אל ה"ממשלה הבריטית בדרישה נמרצת שלא לנטוש את התעלה. כאשר זה לא עזר, תמכה ממשלתנו בקיצוניים שבמפלגה ה"שמרנית, שמררו נגד החלטת-הפנינו. אולם הבריטים עזבו. נשארה השינאה ל"ישראל, שעזרה לכווש הזר.

היתה ברירה. שגינה.

מיד לאחר מכן החלה מלחמת-השיחורר האלגירית. יכולנו לעזור ללוחמים, לרכוש את לבו של העם ערבי שלם בשעת מצוקתו. האלגיריים ביקשו את עזרתנו, הבטיחו לתווך בבוא היום בינינו ובין ידידיהם במצריים. אנחנו דרשנו לעשות זאת.

ממשלת ישראל תמכה בצרפת נגד לוחמי השיחורר. היא העדיפה טטוס-קרב אחד ביד על מאורו. היא ציפורי-שלום על העץ. כאשר יזמו

ברירה. תמיד יש ברירה. תמיד ניתן לאדם לבחור בין טוב ורע.

מי שחוקר את תולדות היישוב העברי בארץ, במאה השנים שעברו מאז הגיע קרל נטר ורכש את אדמות מיקוה-ישראל, ימצא שהיהדות צודקת.

תמיד היתה ברירה. תמיד היא תה הזדמנות.

יש להבין זאת. לא כדי לחלק כתבי-איר שום ולא מתוך נטייה מזוכיסטית למצוא שגיאות בעצמנו.

אלא כדי ללמוד, להבין, להסיק מסקנות. כי מה שהיה, הוא שיהיה. והוא שהוזה ברגע זה.

עם פרוץ המהפכה התורכים הצעירים, לפני ששים שנה, התחבקו יהודים ו"ערבים בחוצות ירושלים. הם האמינו שהגיע סוף העריצות העותומנית.

אולם התחילה עריצות חדשה, תורכית-לאומנית. היו מנהיגים ציוניים, מרחיקי

הצרפתים את מיבצע-סיני, כדי להסיח את דעת עבדאלנאצר מאלגיריה, הצטרפה מ"שלתנו לקנוניה בהתלהבות, וכאשר כבר החליט דה-גול לנטוש את אלגיריה, תמכה ממשלתנו בפאסיסטים של האו"ם-ה"אם ש"רצו להרוג את דה-גול ולהמשיך במלחמה. הצרפתים עזבו את אלגיריה, והסתדרו יפה מאד עם המורדים-מאתמול. אלה גם אלה פנו נגדנו.

היתה ברירה. שגינה.

מחרת הנצחון הצבאי הכביר במל"חמת ששת-הימים יכולנו לעשות מ"ח" זה היסטורית של צניעות ורוחב-לב. יכולנו להכריז על נכונותנו להחזיר את השטחים שכבשנו, להכיר בזכויות העם הפלסטיני, לכונן מסגרת חדשה של דו-קיום ובסחון. אנחנו דרשנו זאת ביום החמישי של ה"מלחמה.

אחרי מלחמת ששת הימים זה היה קל שביל ישראל להשיג שלום. הערבים היו אז אחוזי פאניקה" הודה לפני חודשים הדובר הראשי של אל-פתח, כמאל נאצר, באוזני עתונאי אמריקאי. "כנראה שאז היתה הזדמנות להשיג שלום." אמר לפני 'חודש מי שהיה אז היועץ הבכיר של לוי אשכול, אהרון כידן. "החמצנו אותה, מפני שכולנו היינו מבולבלים."

אשכול חשב שהערבים יבואו לבקש שלום לפי תנאי ישראל — סיפוח שטחים ניכרים למדינה, הוא סירב לנקוט ביוזמת-שלום כל-פי הפלסטינים.

אולם נסתבר שהערבים אינם מבינים את שפת-הכוח. היום נטושה מלחמה כללית, וצפוי עימות עם הצבא הסובייטי.

היתה ברירה. שגינה.

אפשר, כמובן, להרחיב הרבה יותר רשימה תמציתית זו של הזדמנויות אבודה. היא מובילה ישר לפרשת גולדמן ולפרשת אל-ג'עברי, הטריות עדיין בזכ"רוננו. תמיד היתה ברירה.

היא הוחמצה בכל פעם — כי בכל פעם רצינו בכל אשר השגנו עד אותה רגע, ולא היינו מוכנים לסגת אף צעד אחד כדי להשיג שלום.

מי שאומר "אין ברירה", הוא הגרוע בתבוסים.

הוא מעיד על עצמו שמדיניותו היתה אוילית — כי רק כסיל מכניס את עצמו למצב של "אין ברירה".

אדם חכם ידאג תמיד שתהיה לו ברירה בין כמה וכמה אפשרויות — כד שיוכל לבחור ביניהן בדיעה צלולה.

אני מאמין שברגע זה שוב יש ברירה גדולה. העניין הפלסטיני מונח על כף ה"מאזניים. מצריים עושה מאמצים נואשים להגיע להסדר-שלום, בטרם תשתעבד לצבא הסובייטי.

אפשר להעמיד את עבדאלנאצר במיבחן. עלינו להכריז על נכונותנו לסגת מן השט"חיים הכבושים תמורת שלום ממש. אם יישאר נשיא מצריים נאמן לדבריו האחרונים, יפתח בעיקבות הכרזה זו במשאומתן ל"השגת השלום. אם יתכחש לדבריו, לא הפ"סדנו דבר.

אפשר לומר לפלסטינים: נעזור לכם לכונן את מדינתכם העצמאית משני עברי הירדן. אנו מכירים בקיומכם הלאומי ובכוניותכם. נושט יד לכל פלסטיני המוכן להגשים את מטרותיו הלאומיות בשלום עם ישראל — יהיה זה אל-ג'עברי או עראפת. יש ברירה.